

Migrasjon og den misjonale kirke

Kan dagens kirke hente inspirasjon fra amerikansk metodisme på 1800 tallet?

ROAR G. FOTLAND

I denne artikkelen¹ spør jeg om det er mulig for kirken i Norge å integrere de kristne migrantene som kommer til landet i allerede eksisterende kirker, eller om de må danne sine egne kirker utenfor etablert kirkeliv for å kjenne trygghet på sin kristne identitet innenfor en kulturell ramme de kjenner seg hjemme i? Jeg vil besvare bekreftende på spørsmålet ved å vise til hvordan Metodistkirken i Amerika drev misjon blant migranter på 1900 tallet, og hevde at deres måte å integrere språklige minoriteter på kan gi oss veiledning og hjelp til å gjennomtenke hvordan vi i dagens Norge kan integrere og gi rom for migrantenes kultur også i våre kirker. Bruk av migrantenes eget språk, rett til å oppnevne egne ledere, deltakelse gjennom å bidra og ikke være tilskuer eller bare hjelpetrengende, samt at integrasjon tar tid, er sentrale elementer i min argumentasjon.

Helt siden bølgen av migrasjon nådde Norge på 1960- og 1970-tallet, har kirken signalisert en positiv og åpen holdning til de nyankomne. Denne holdning er i samsvar med det bibelske perspektiv om å ønske fremmede velkommen. Og slik har det,

med få unntak forblitt, selv om vi også innenfor kristenheten finner grupper preget av fremmedfrykt og negative holdninger.

I 2009 fokuserte det kristne tidsskriftet *Strekk* på hvordan kristne immigranter faktisk ble tatt imot av kirken i Norge. Informasjonsdirektøren i KIA², Sigrun Saltbones Lauland, peker på den ambivalente holdning kristne i Norge har når hun sier at «[...]det er sjelden at innvandrere virkelig tas imot som søsken, og ikke gjester, noen man forbarmer seg over.»³

På tross av en åpen og velkommen holdning, er det en generell forståelse av at de kristne i Norge ikke har vært i stand til å integrere migrantene. Der finnes en mengede menigheter for migranter, men de har i det alt vesentlige ikke blitt en del av det etablerte kirkeliv. DAWN rapporten fra 2010 viser at bare i Oslo er det så mange som 90 migrantkirker som samler flere mennesker til gudstjeneste en søndag enn Den norske kirke.⁴ Asle Finnseth påpeker at det er en del migranter som tilhører Den norske kirke, men de er likevel ikke integrert nok til å bli valgt som representanter til de ulike styreverv og råd i kirken. I valget i 2009 kom bare 30 av 12.000 råds- og styremedlemmer fra det globale Sør.⁵

Som medlem av Metodistkirken, er jeg, i likhet med min kirke, en del av den norske blandingen av åpenhet og lukkethet mot migrantene. Samtidig vet jeg noe om hvordan Metodistkirken i Amerika evnet å integrere migranter på 1800 tallet og langt inn på 1900 tallet. Når jeg i denne artikkelen viser hvordan det ble gjort, er det fordi jeg tror kirken i Norge har noe å lære av misjonshistorien til amerikansk metodisme.

Jeg er oppmerksom på den store forskjellen på Amerika den gang og Norge i dag. USA var et fremvoksende samfunn og utviklet seg gjennom stadige bølger av migrasjon. Norge har som tradisjon å være et forholdsvis homogent samfunn, selv om vi de siste tiårene har hatt en forholdsvis stor migrasjon til landet. Migrantene representerer fremdeles det fremmede.

For dere har selv vært innflyttere ...⁶

Under 1800-tallet og senere, ble USA nærmest invadert av migranter fra Europa. Nicholas J. Evans, slår fast at mellom 1836 og 1914, «ankom mer enn tretti millioner immigranter Amerikas Forente Stater.»⁷ Før 1890 kom 82 % av immigrantene fra Nord-

og Vest-Europa, men «fra 1891 til 1920 sank dette tallet til 25 %».⁸

Blant migrantene var det også et relativt stort antall norske. Mellom 1825 og 1925 bosatte ca. 800.000 seg i USA. Den første toppen av migranter kom i 1853 med 6050 migranter fra Norge, og i 1892 kom det største antall i løpet av ett år, da 28.804 migrerte til Amerika. Antallet migranter minsket gradvis i løpet av 1930 tallet, med et årlig gjennomsnitt på 580 antall migranter mellom 1931 og 1939.⁹

Mange forlot Norge og resten av Europa, og Evans indikerer at motivene deres ofte var knyttet til økonomi.

De reiste for å søke frihet og muligheter av et omfang som ikke kunne bli funnet i Europa. Det Europa som de la bak seg led av konsekvensene av rask urbanisering, et jordbruk i krise og vekst i folketallet. Livet var vanskelig nok uten de ekstreme utslag en mislykket innhøsting eller religiøs forfølgelse [...]»¹⁰

Funn gjort av Universitetet i Bergen bekrefter dette: «I dag finner vi kilder som forteller oss at intensiteten i migrasjonen fra Norge korresponderer med den økonomiske situasjonen i Norge og Amerika.»¹¹

På tross av at denne informasjonen er bygget på forskning, blir det ofte sagt at de norske migrerte på grunn av fattigdom, desperasjon og behov, mens dagens migranter til Norge kommer på grunn av grådighet. Jeg vil på den annen siden hevde, at det å ville sikre en trygg økonomi, utdanning og arbeidsmuligheter for sine barn ikke er grådighet, men en god kristen dyd. I tillegg til trangen til å forkynne evangeliet har jo kristen misjon nettopp vært opptatt av dette gjennom f.eks. i Afrika å etablere skoler for gi mulighet for arbeid og et bedre liv til så mange som mulig. Realiteten er at i begge tilfeller, enten det er norske som reiser til Amerika eller ghanesere som kommer til Norge, er de fleste økonomiske flyktninger eller migranter med det samme ønsket om en bedre fremtid for seg selv og sine barn. At vi ofte finner, både blant vestlige regjeringer og befolkninger, at det er mer akseptabelt å være

en politisk flyktning enn en økonomisk, forsterker den negative holdningen mot økonomiske migranter.

For meg er dette en viktig lekse å lære av historien, at norske migranter ikke var forskjellig fra andre migranter, og at norsk migrasjon den gang var basert på de samme motivene som mange har i dag. For meg er det rimelig at når strømmen av migranter går til Norge, er vi like velvillig overfor migrasjon som når den gikk fra Norge.

Erfaringer fra metodismen

Norske migranter bosatte seg hovedsakelig i Midtvesten. Mange av dem holdt fast ved den lutherske tradisjonen som de tok med fra Norge. I dag er denne tradisjonen fremdeles levende blant folk av norsk herkomst. Følgende presentasjon av St. Olaf College i Minnesota - klippet fra skolens nettside - taler sitt tydelige språk om norsk historie på begge sider av Atlanteren:

Da grunnleggerne skulle velge et navn til institusjonen, så de til sterke norske nasjonale så vell som religiøse symboler. Navnet skulle være en feiring av det norske migrant fellesskapet og lede tanken hen på storheten i den nordiske middelalderen som et middel til å definere etnisk storhet og identitet. De kalte skolen opp etter Olaf 2. Haraldson (skrevet Olav i det 19. århundre), konge i Norge fra 1016 til 1030. Hans martyrium den 29. juli 1030, i slaget ved Stiklestad, i nærheten av pastor Muus eget fødested, gjorde ham til den fremste helgen og evige konge og sikret et nasjonalt monarki og posisjonen til den kristne kirke i det landet.¹²

Men en god del norske bosatte seg også blant metodistene, og på grunn av sin pietistiske oppdragelse gjenkjente de sin egen spiritualitet i metodistenes, og de fant det derfor forholdsvis problemfritt å bli medlem av Den episkopale metodistkirke.¹³ Der er trolig også et annet element som gjorde det greit å bli metodist. I Amerika opplevde de den individuelle friheten til å gjøre sine egne valg også i religiøs sammenheng, og metodismen var på mange måter et uttrykk for den moderne frie amerikanske ånd som de ønsket å være en del av.

En annen vei inn til metodismen var sjømanns- og

immigrantmisjonen *Bethel Ship* ved pir nr. 11 ved North River i New York. Den metodistiske sjømannsmisjonen på det ombygde skipet *John Wesley*, for det meste referert til som *Bethel Ship*, ble organisert i 1845 av den metodistiske Årskonferansen

¹⁴ i New York og støttet finansielt av Den biskoppelige metodistkirkens misjonsselskap.¹⁵ Men den ble etter hvert mye mer enn en sjømannsmisjon. Under pastoralt lederskap av den svenske migranten Olof Gustav Hedström, ble *Bethel Ship*, det første sted å finne tilhørighet for mange norske migranter. I en rapport fra 1850, påstår Hedström at

4.000 immigranter har ankommet fra de skandinaviske landene, hovedsakelig fra Norge. Ved hjelp av sine assistenter har han regelmessig gått om bord i migrantenes båter, forkynt for de nyankomne og levert ut ca. 15.000 traktater, bibler og nytestamenter til dem. [...] Ofte kom tilhørere hans i land og tok del i gudstjenesten på *Bethel Ship*.¹⁶

Det vi ser her er at Metodistkirken ikke valgte en passiv linje som gjorde at de ventet til migrantene selv viste interesser før de henvendte seg til dem. Ved hjelp av migranter fra den samme kulturen som migrantene kom fra, møtte kirken de så snart de ankom landet. De inviterte de til kirken og til fellesskap, og i den grad migrantene responderte, organiserte kirken de i menigheter, distrikter og årskonferanser.

Situasjonen i dagens Norge er svært forskjellig. Den første store migrantgruppen til Norge var muslimer, og kirken i Norge var forsiktig med å krysse linjen for aggressiv misjonering. Generelt ble de første migrantene overlatt til seg selv med det håp at de ville se vårt fortreffelige samfunn og vår overlegne religion og finne sin plass innenfor rammen av både samfunn og religion. Men senere har flertallet av migranter kommet fra land med en kristen bakgrunn. KIA har gjort en undersøkelse basert på offisiell statistikk fra den norske regjering og konkludert med at i januar 2009 kom ca. 59 % av migrantene fra land med en kristen majoritet og 28 % kom fra land med muslimsk majoritet.¹⁷ Dette er en klar indikasjon på at majoriteten av migranter til Norge har en kristen bakgrunn. Så utfordringen bli stående, hva kan det kristne Norge lære av metodistene i

det 19. århundre når det gjelder et aktivt forhold til migrantene som kommer?

En misjonal holdning og praksis

Grunnen til at metodistene handlet som de gjorde var dere misjonale grunnholdning. Metodister liker å si at bevegelsen, og senere kirken, var født i misjon og som en misjon. For å sitere Fredrik Norwood: «Metodismen var i hele sitt vesen en misjonal bevegelse. Helt fra begynnelsen var den misjonerende, og det var faktisk alt den var».¹⁸ Biskop Theodore R. Doraisamy fra Malaysia og Singapore er enig i dette når han skriver om metodismens misjonale motiver, at «amerikansk metodisme ble født som en misjonal bevegelse».¹⁹ Dette inntrykket bekreftes av denne korte fortellingen om Thomas Ware, som begynte sin tjeneste i 1775. Barclay forteller at da en prest fra et annet kirkesamfunn spurte en av de tidlige metodistpredikantene om han var en misjonær, svarte Ware: «Jeg er en metodist og vi er alle misjonærer».²⁰ Dette var ikke bare en måte å tenke på, for selve prestedtjenesten var innrettet slik at en metodistprest var en *itinerant preacher*, en reisepredikant som kirken (biskopen) kunne sende der behovet synes størst og der kirkens misjon krevde tilstedeværelse.

Videre betydde den misjonale holdning i praksis at Metodistkirkens misjonsselskap ble etablert i 1819²¹, hovedsakelig for å støtte opp om det misjonsarbeid som allerede pågikk overfor den amerikanske urbefolkningen i Ohio.²² Den misjonale holdning medførte også at Metodistkirken ble en dynamisk kirke som helt bevisst fulgte de europeiske bosetterne vestover og nordover i Amerika etter som migranter tok nye områder av landet i besittelse. Mennesker skulle frelses, kirker skulle organiseres, nødvendige diakonale tiltak skulle igangsettes og skoler skulle bygges. I tillegg organiserte Metodistkirken misjonsfremstøt overfor nye migranter, både når de ankom USA og når de hadde bosatt seg i «sine områder». Heller ikke misjon utenfor Amerikas grenser ble neglisjert. I metodistisk tradisjon har det vært brukt ulike betegnelser for utenlandsk- og hjemmemisjon (foreign and domestic missions), men helt fra begynnelsen av var det aldri tvil om at alt var misjon, likeverdig og organisert innen for den samme misjonsorganisasjonen.²³

Som hjemmemisjon er blant annet listet: misjon blant indianerne, misjon blant slavene og Den tyske misjon.²⁴ Den siste ble forstått som misjon blant folk av tysk herkomst i USA. Som Robert W. Sledge fastslår: «Den sørlige metodismen fant sitt misjonsengasjement innenfor sitt eget territorium blant amerikanske urinnbyggere, migranter, fattige hvite og amerikanere av afrikansk herkomst.²⁵ I tillegg til disse spesifikke misjonene, ble kirkens regulære ekspansjon støttet av Misjonsselskapet.²⁶

Den første utenlandske misjonsmark var Liberia, med pastor Melville B. Cox fra New England som den første misjonær.²⁷ Interessant nok var også misjonene for Oregon, Sør-Amerika og Texas regnet med blant de utenlandske misjonene.²⁸ Derfor, når misjonærer ble sendt til Norge av den amerikanske Metodistkirken, så var det i tråd med slik kirken organiserte ekspansjonen, de var misjonærer. Samtidig var det med en kristendomsforståelse som var lik den vi finner i mange norske misjonsselskaper som drev hjemmemisjon eller indremisjon i Norge. Det var ikke nok å være et formelt medlem av et kirkesamfunn (statskirken), ethvert menneske var også kalt til å ha en levende relasjon til den korsfestede og oppstandne Kristus, og streve etter hellighet.

Et aspekt ved det å være en misjonal kirke, var at alle menighetene, også de nye, skulle sende sine bidrag til Metodistkirkens misjonsselskap.

Det var forventet at Metodistkirkens menigheter støttet de ulike misjonsfremstøt, selv om de selv mottok støtte fra misjonsselskapet. Tanken bak var at hvert enkelt medlem som en del av sitt regulære åndelige liv, skulle bevare sitt engasjement for utbredelsen av evangeliet.²⁹

Dette var også tilfelle for de nye norske menighetene som ble etablert i Amerika. Vidsdommen i og lærdommen fra dette er at alle er inkludert i misjonsarbeidet, selv om en mottar støtte fra misjonen. Gjennom dette blir folk tatt alvorlig som deltakere og ikke bare som mottakere eller tilskuere, og en unngår samtidig å bygge opp en avhengighetskultur.

Misjon blant migrantene

Enkeltpersoner innen Metodistkirken så tidlig behovet for misjon utenfor den engelsktalende språkgruppen, og allerede i 1816 finner vi uttrykt et ønske om misjon blant folk som snakket et «fremmed språk». Det var en av grunnleggerne av Metodistkirken i Amerika, biskop Francis Asbury, som engasjerte sitt reisefølge, John Wesley Bond, til å organisere en misjon blant den tysktalende befolkningen. Hans engasjement ble ikke fulgt opp.³⁰ I stedet ble fire ulike fremstøt gjort før 1845 for å etablere en misjon blant den fransktalende befolkningen, men uten suksess. Enten var det mangel på penger eller mangel på misjonærer som var utfordringen.³¹

Den første suksessen kom likevel blant de tysktalende. Ikke overraskende, grunnet det store antall av tysk herkomst i regionen, var det Ohio Årskonferanse som i 1835 utnevnte William Nast til tjenesten som «tysk misjonær»³², slik det står skrevet i protokollen for konferansen. Den beskjedne økonomiske støtte på bare \$ 100, forteller oss at entusiasmen for prosjektet ikke var overveldende. Men det misjonale engasjement til Nast var imponerende, og han er av Wade C. Barclay kalt «tysk metodismes apostel».³³ I januar 1839 ble den første utgaven av et metodistisk kirkeblad på tysk utgitt, og det første kirkebygg for de tyske metodister ble bygget i 1840.³⁴

Det var noen som uttrykte usikkerhet i Metodistkirken i forhold til hvordan en skulle organisere det voksende antall medlemmer av tysk herkomst, i en amerikansk sammenheng hvor kirken var dominert av et bevisst engelsktalende flertall. Det er interessant å spekulere over hvorfor en av de tyske lederne sa at det ville være for radikalt å etablere en tysk årskonferanse innenfor Metodistkirken. Er det fordi den engelsktalende majoriteten uttrykte frykt for manglende kontroll og tapt av innflytelse? Er det frykten for at en tysk årskonferanse kan være en trussel mot et felles prosjekt: å bygge en enhetlig amerikansk nasjon? Eller er det bare helt vanlige kulturelle fordommer som for en tid tvinger tyskerne til å være forsiktig med sine krav og ønsker? Uansett, resultatet i 1844 var at Metodistkirken etablerte tre tyske distrikter innenfor to engelskspråklige årskonferanser. Barclay gir en interessant kommentar omkring denne beslutningen og tyskerne: «Dessuten hadde gruppen som

helhet en sterk nasjonal og språklig bevissthet som kom tydelig til uttrykk og som til sist ikke ville være fornøyd med noe annet enn egne tyske årskonferanser». ³⁵

Når vi leser Barclay, blir det klart at det var frykt og spenning i kirken angående dette. Spørsmålet som brant var om det å åpne opp for språklig baserte distrikter eller årskonferanser ville være et tegn på en delt kirke og lede til fragmentering. Selv om det var noe usikkerhet, og denne kom til overflaten, synes kirken offisielt å være komfortabel med arbeidet som ble gjort blant de tysktalende. Barclay siterer fra Generalkonferansen i 1868 og skriver at arbeidet «hadde allerede til fulle rettferdiggjort seg selv». ³⁶

Ved det var ikke de tyske predikantene, som fryktet av noen, fremmedgjorte for kirken, men mer helhetlig integreert i den[...] Gjennom etableringen av årskonferanser har våre tyske predikanter kommet nærmere, ikke bare sine tyske landsmenn, men også til deres engelsktalende brødre og felles borgere. ³⁷

De tre første tyske årskonferansene ble etablert i 1864, og på det meste, i 1905, var det hele 10 tyske årskonferanser i Metodistkirken i Amerika. ³⁸

En konsekvens av å åpne for andre språk enn engelsk var at frykten for hverandre ble redusert. Det å være i samme kirke, selv om en brukte ulike språk, bygget fellesskap. Fordi Metodistkirken på den tiden var sentral også i nasjonsbyggingen i Amerika er det trolig at dette også fikk positiv betydning for det nasjonale samhold. Ralph E. Diffendorfer krediterer migranter av tysk og skandinavisk herkomst for sitt bidrag til nasjonsbygging og nasjonens enhet, en enhet som også Metodistkirken er opptatt av og som ikke skal bygge på etnisitet. For «ut av en mangfoldighet av raser, må det bygges en enhet i ånden, en oppgave som kirken, gjennom sin misjonsorganisasjon, tar del i og ofrer til staten som en unik og enhetsskapende tjeneste.» ³⁹ En annen konsekvens var at kirkens folk lærte å leve, ja leve godt, med mange kulturer. For det tredje ble den misjonale profil styrket, ved at kirken gjennom å inkludere flere språk hadde evne til å nå nye migranter som

kom, og følge de vestover når de inntok nytt land for Amerikas europeiske befolkning. Den fjerde og siste konsekvens jeg vil nevne her, er at misjonen blant mennesker med et annet språk enn engelsk førte til en forsterkning av den globale misjonale bevissthet, i det kirken også gjorde misjonsfremstøt overfor de land i Europa som amerikanske migranter kom fra.

Det viser altså at det var ikke lett å etablere misjonsarbeid blant migrantene, særlig når en skulle bruke et annet språk enn engelsk. Fra det første forsiktige fremstøt i 1816 til den første permanente tyske misjonær ble utnevnt i 1835 tok det 20 år, og først 30 år etter dette var kirken klar til å organisere det tyskspråklige arbeidet i egne årskonferanser. Men hele tiden stod kirken bak misjonsarbeidet, sikret formalitetene og gav rom for mennesker som brant for misjonen. På den måten bekreftet kirken at en misjonal holdning skulle veie tyngre enn frykt og en «vente og se» holdning.

Den norsk-danske Årskonferansen

Det var de tyske migrantene som gjorde misjon blant de skandinavisktalende lettere. I tillegg til Hedström som jeg har nevnt tidligere, var det to norsk-danske pionerer, dansken Christian Willerup og nordmannen Ole Peter Petersen. Willerup ble ordinert til eldste i 1850 og sendt til Wisconsin hvor han etablerte den første norsk-danske menigheten i 1851, og året etter innviet han den første skandinaviske metodistkirken, bygget av sten.⁴⁰

Petersen begynte sin tjeneste i 1851, først som assistent til Hedström, men etter tre måneder ble han sent til Iowa hvor han stiftet en menighet i 1852.⁴¹ Før dette, fra 1849 til 1850 hadde Petersen vært i Norge og delt sitt vitnesbyrd om sin omvendelse og sin lengsel etter hellighet. En av responsene på dette besøket var at noen i Norge skrev til Metodistkirken i Amerika og spurte om han kunne komme tilbake og være deres pastor. I 1853 ble han ordinert til eldste, og biskop Beverly Waugh utnevnte ham som misjonær til Norge, hvor han sammen med Willerup organiserte Metodistkirken som den første frikirke i Norge i 1856.⁴² Petersen ble i Norge i seks år og returnerte til Amerika i 1859. Han kom tilbake til Norge for to år, fra 1869-71, men resten av sin tjeneste gjorde han i Amerika.⁴³

Det som er spesielt her er to ting. For det første at misjon blant norske migranter i Amerika ledet til misjon i Norge. For det andre at de to misjonene i mange år var så tett sammenbundet. Petersen reiste frem og tilbake mellom Amerika og Norge, og han var ikke den eneste. Flere pastorer som migrerte til Amerika ble sendt til Norge for noen år, og en god del av Metodistkirkens pastorer som var vokst opp og utdannet i Norge migrerte til Amerika og enten ble der eller gjorde som Petersen.

Jeg nevner dette fordi det i Norge i dag synes å være noen grad av mistenksomhet og motvilje mot migranter som reiser frem og tilbake mellom Norge og deres tidligere hjemland. Det kan synes som et krav blant både enkelte politikere og vanlige folk at hvis du først har migrert til Norge, så må du vise at du mener alvor og la alt som tilhører til det landet og den kulturen du har forlatt tilhøre fortiden. Det kreves at en må helt og holdent omfavne den nye kulturen. Svært få av de norske pastorene som reiste til Amerika og kom tilbake til Norge forble i Norge, men deres nye land så ikke på dem med mistenksomhet fordi de beholdt kontakten med «gamlelandet». Det synes å være en positiv dynamikk i utvekslingen som var til nytte og glede både for gamlelandet og for deres nye hjemland.

Misjonen blant skandinaverne ble først organisert som et skandinavisk distrikt i en engelsktalende årskonferanse. I tillegg ble flere skandinaviske misjoner organisert i flere ulike konferanser. På grunn av den politiske situasjonen i Skandinavia, og fordi de norske beskyldte svenskene for å ta alle lederskapsposisjonene, arbeidet de norske for en deling. Den første delingen på årskonferansenivå kom i 1872 da Den norske misjonen ble etablert. Den andre da den ble delt i to distrikter i 1876.⁴⁴ For de norske var lederskaps spørsmålet viktig, og i 1876 ble Nils Christophersen utnevnt til tilsynsman for Minnesota distrikt og Amund Olsen Ulland ble tilsynsman for Iowa distrikt.⁴⁵ På Generalkonferansenivå ble det i mai 1880 besluttet at Den skandinaviske misjonen skulle organiseres i årskonferanser, en svensk og en norsk, med O.P. Petersen som tilsynsman for det ene av de to norske distriktene innen Den norske årskonferansen.⁴⁶ Fire år senere ble Den norske årskonferansen til Den norsk-danske årskonferanse.⁴⁷ Når en

norsk-dansk årskonferanse kunne etableres var det et tegn på at misjonsarbeidet blant de norske og danske hadde lyktes i så stor grad at en egen årskonferanse kunne etableres.

Det er minst tre ting å lære av dette. Først at det kan være en fordel for migrantene å leve i en sammenheng hvor kulturen fra ens opprinnelige hjemland blir satt pris på. Dette er ikke en trussel overfor den nye kulturen men en vei til å bli integrert steg for steg. I tillegg viser all misjonal erfaring at formidling av evangeliet på ens eget språk har mye større gjennomslagskraft og varig virkning enn om evangeliet blir forkynt på et språk og innenfor en kulturell ramme som er delvis fremmed.

For det andre kan vi lære at majoritetskulturen trenger visdom for å inkludere og gi rom for migrantene innenfor en eksisterende organisasjon, i denne sammenhengen, kirken. Det er lett for en som er innenfor en organisasjon å tro at egne former er selvfølgelig og forståelig for alle. Vi ser at det kan være store utfordringer for en etnisk norsk å skifte organisasjon og forstå den nye organisasjonskulturen, hvor mye større utfordring vil det ikke være for migranter som kommer fra andre kulturer? For å gjennomtenke hva som må stå fast og hva som er mulig å være fleksibel på, trenges både god vilje, en klar misjonal holdning og mye nåde.

Og for det tredje, migrantene må ha anledning til, også innenfor et eksisterende system, å ha sine egne som ledere. Dette gir trygghet gjennom både gjenkjennelighet og gjennom forståelsen av at mennesker fra ens egen kultur ikke bare er gjester men har noe å bidra med i den nye sammenhengen.

En blomstrende kultur

En annen faktor som førte til vekst i norsk metodisme, i tillegg til måten misjonen var organisert på, var språket som ble brukt i de norske menighetene. For det første var gudstjenestespråket norsk. Det betydde at alt fra salmer og bønner og forkynnelse ble fremført på norsk. Også det offisielle forhandlingspråket var norsk. Det betyr at når menigheten hadde sine konferanser og når den norsk-danske årskonferansen utgav referat fra sine forhandlinger ble disse utgitt på norsk/dansk. At det likevel ble en delvis glidning mot engelsk ser vi ved det at etter noen år ble deler av barne- og ungdomsarbeidet anglisert. Men

den språklige friheten, tryggheten og integrasjonen kommer tydeligst frem i de ulike publikasjonene som ble utgitt. Disse betydde mye for migrantenes identitet både som norske, amerikanere og metodister. Ved å følge språket i noen av publikasjonene kan vi se hvordan de norske gradvis tilpasset seg den amerikanske kulturen og etter hvert ble velfungerende og helt integrert.

Den første publikasjonen på norsk, innen norsk-amerikansk metodisme, var trolig en salmebok. Den kom ut i 1868. Redaktører var O.P. Petersen og Andrew Haagenen, og det var «hovedsakelig et utvalg av oversettelser fra engelsk». ⁴⁸ Ett år senere ble det utgitt en egen sangbok for søndagsskolen. En annen sentral publikasjon ble utgitt første gang i 1870 og ble kalt «*Missionæren*, et månedsmagasin som inneholdt en blanding av nyheter og religiøse diskusjoner». ⁴⁹ Dette magasinet skiftet navn og utgivelsesfrekvens opp gjennom årene, men det siste året det ble utgitt var i 1943. En generell regel innenfor Metodistkirken var at fremmedspråklige publikasjoner skulle være selvfinansierende, men fra 1882 ble en symbolsk økonomisk hjelp gitt til magasinet. ⁵⁰ En tredje publikasjon, fra 1876 var «*Hyrdestemmen*, som var ment for søndagsskolebarn». ⁵¹ Videre kan det påpekes at annonser i kirkebladene fra 1890 viser at en god del bøker i norsk språkdrakt ble utgitt av Den norsk-danske bokhandel. ⁵²

Hvordan var så forholdet mellom de norske metodistene og Metodistkirken generelt? Arlow W. Andersen konkluderer med at det i hovedsak «var preget av lojalitet, men i noen grad spenningsfylt på grunn av språklig handicap og kanskje av en følelse av å bli oversatt.» ⁵³

Allerede mot slutten av 1880 årene «hadde søndagsskolen og ungdomsforeningene begynt å bruke engelsk, men det var liten etterspørsel etter forkynnelse på engelsk». ⁵⁴ Gradvis ser vi at bruken av engelsk øker. I 1911 ble *Hyrdestemmen* utvidet og «det skulle være en hel side på engelsk og søndagsskoleleksen skulle være på begge språk.» ⁵⁵ Fra 1922 var fire av sidene i det offisielle magasinet på engelsk, og en tilsvarende utvikling finner vi blant boktitlene som ble publisert.

Den første alvorlige diskusjonen om en sammenslåing mellom Den norsk-danske årskonferanse og de engelskspråklige

konferansene kom i 1919. Diskusjonene var opphetet og endte med at Årskonferansen bad Generalkonferansen av 1920 om å oppnevne en komité som skulle se på statusen til de fremmedspråklige årskonferansene. Ingenting ble bestemt for Den norsk-danske årskonferansen, men den forsiktede økningen i bruken av engelsk var et tegn på en stadig sterkere integrasjon.

På grunn av uenighet innad i Metodistkirken i Amerika, der statene i sør ikke ville fordømme slaveriet mens statene i nord kjempet for opphevelse av slaverier, ble Metodistkirken splittet i en nordlig og en sørlig kirke i 1844.⁵⁶ I 1939 ble kirken igjen samlet da disse to og en tredje metodistkirke slo seg sammen. I den forbindelse sendte Den norsk-danske årskonferanse et forslag til Generalkonferansen av 1940 om at «Årskonferansen i løpet av det neste kvadrennium ble brakt til opphør og slått sammen med de nærliggende engelspråklige konferansene.»⁵⁷ Dette ble vedtatt, og i løpet av 1943 var full sammenslåing effektivt. Som vedtaket lød i siste sesjon til Den norsk-danske årskonferanse: «Det er besluttet at når denne sesjonene av Den norsk-danske årskonferanse er ferdig, er Årskonferansen brakt til opphør».⁵⁸

Andersens kommentar i begynnelsen av sin bok kan også tjene som en konkluderende bemerkning: «Det strengt misjonale målet, en gang så anbefalelsesverdig og effektivt, hadde i stor grad blitt virkeliggjort.»⁵⁹ Målet med å etablere en misjon blant de norske migrantene, som skulle bli en integrert del av kirken, var oppnådd.

På vei mot integrasjon?

Er det så noen tegn til en mer inkluderende holdning til migranter i Norge? Ja det er noen. I flere av kirkesamfunnene er det etablert fremmedspråklige menigheter eller det avholdes fremmedspråklige gudstjenester. Migrantenes rettigheter blir ofte forsvart av kirkene og gjennom Norges Kristne Råd er det etablert et Flerkulturelt kirkelig nettverk. «Flerkulturelt kirkelig nettverk består av kirkesamfunn, kirkelige organisasjoner og migrantmenigheter som jobber for inkluderende fellesskap i kirken, og bidrar til inkludering i samfunnet, både lokalt og nasjonalt.»⁶⁰

Den norske kirke er et sentralt medlem i Norges Kristne Råd. Den norske kirke er også en viktig premissleverandør gjennom sine rapporter og uttalelser knyttet opp mot det å skape en sunn holdning til migranter i kirker og i samfunnet. I tillegg får en del migrantmenigheter leie kirker til sine gudstjenester og møter. Metodistkirken har organisert en egen engelskspråklig menighet på Grünerløkka, *International Methodist Church Oslo*. Pinsebevegelsen med sin noe løsere struktur arbeider også med å knytte migrantmenigheter til sitt nettverk.

De to kirkene som har utmerket seg i forhold til å inkludere migranter, er Den romersk katolske kirke og Det Norske Baptistsamfunnet. Antallet katolikker i Norge har mer enn doblet seg de siste 20 årene, hovedsakelig på grunn av migrasjon, og de sier om seg selv at de er hovedsakelig en kirke av migranter. I løpet av en uke i Oslo forrettes det messe på blant annet følgende språk; norsk, polsk, vietnamesisk, engelsk, kroatisk, fransk, spansk og filippinsk (tagalog). De har også prester fra mange kanter av verden, for å møte medlemmene sine behov.⁶¹ Dette er for så vidt det vi forventer av Den romersk katolske kirke, men i en norsk kontekst er de likevel et godt eksempel på hvordan det er mulig å inkludere migrantene i en allerede eksisterende kirke.

Helt siden slutten av 1940 tallet og inntil for ca. ti år siden opplevde Det Norske Baptistsamfunn (DNB) synkende medlemstall, men så snudde det. På grunn av migrasjon av baptister fra Afrika og Asia, særlig fra Burma, har medlemstallet økt de siste ti årene. I dag er omtrent 25 % av de 6000 døpte medlemmene migranter og 23 av de 93 menighetene er fremmedspråklige.⁶² Baptistsamfunnet skal krediteres for å åpne opp for fremmedspråklige menigheter og for å ansette mennesker ved hovedkontoret med et særlig ansvar for å arbeide for å integrere baptistiske migranter i Baptistsamfunnet. «DNB satser tungt på integrering. Derfor arbeider to av fem ansatte på nasjonalt nivå med integrering. Men viktigst er kanskje alle som på lokalplan bidrar til integrering, gjennom vennskap på tvers av kulturer.»⁶³

Konklusjon

Er det mulig for kirken i Norge å integrere de kristne migrantene

som kommer til landet i allerede eksisterende kirker, eller må de danne sine egne kirker utenfor etablert kirkeliv for å kjenne trygghet på sin kristne identitet innenfor en kulturell ramme de kjenner seg hjemme i? Jeg mener det er mulig med en bedre integrasjon enn det vi finner i Norge i dag, både gjennom å understreke kirkens misjonale egenart og ved å hente inspirasjon fra andre med erfaring på området. En misjonal kirke skal både forkynne evangeliet og på ulike måter leve det ut i praksis. Kirken i Norge har i liten grad hatt fokus på forkynnelse for migranter, men har hatt et tydelig ønske om å finne veier for å integrere migrantene. Det har dessverre vært for stor avstand fra ønsket og praksis hos de fleste. Integrasjonen av migranter i norsk kirkeliv er en pågående prosess, og det er viktig at integrasjonen i en norsk kontekst blir et samspill mellom det norske og migrantenes ulike kulturer. Dagens norske kultur er svært forskjellig fra Amerika på 1900 tallet, likevel mener jeg vi har noe å lære av Metodistkirkens misjonsarbeid overfor fremmedspråklige den gang.

Den første lærdommen er at integrasjon tar tid. Fra den første norske menighet ble etablert i 1851 til Den norsk-danske årskonferanse ble oppløst og integrert i engelske, tok det 92 år. Dersom vi er for utålmodig kan resultatet bli det motsatt av integrering, gettofisering. Dette er ikke ønskelig, og kirken må være tydelig både internt og i samfunnsdebatten på nødvendigheten av at ting tar tid, også i integrasjonsarbeidet.

Den andre lærdommen er at vi må akseptere at migrantene integreres best hvis de både får praktisere sin egen kultur og språk, samtidig som de blir integrert i den nye kulturen og det nye språket. Vi må våge å hevde at andre kulturer og språk er en berikelse og ikke en trussel. Det kommer likevel klart frem i denne artikkelen at den språklige integrasjonen fulgte generasjonene. Etter hvert som nye generasjoner kom til, som var født i Amerika, gikk det mot mer og mer integrering.

Den tredje lærdommen er at migrantene må få organisere seg selv med sine egne ledere, også når de etablerer seg innenfor eksisterende kirker. Dette krever en grad av fleksibilitet som ikke alle organisasjoner har. Her kan en støte på mange formelle hindringer i forhold til eksisterende prosedyrer for valg og utnevning av ledere. I tillegg vil vi sikkert erfare at

ledere fra andre kulturer leder på en annen måte og etter andre idealer enn de norske. Med vilje til integrasjon kan slike hindringer overvinnes. Ville det for eksempel være utenkelig at Den norske kirke etablerte prostier for ulike språkgrupper og gav de anledning til å velge sin egen prost som så var underlagt den lokale norske biskopen?

Den fjerde og siste lærdommen jeg vil ta med, er at migrantmenighetene som blir en del av eksisterende kirkefellesskap, og migranter som finner sin plass i vanlige norske menigheter, må få være med å yte til fellesskapet med en gang. Den som bare er mottaker umyndiggjøres, men hvis en også får være med å yte blir en straks en integrert del at det misjonale ytende fellesskap, som både gir og mottar.

Gjennom sin misjonale holdning og åpenhet overfor andre kulturer bidro Metodistkirken i Amerika både til evangeliets utbredelse, migrantenes velferd og til samlingen av et land som i stor grad bestod av migranter. Kirken i Norge har i de senere årene vist vilje til å integrere migrantene, men har fremdeles et stykke å gå. Samtidig har kirken, med sin etiske integritet, noe viktig å bidra med overfor det norske samfunn som helhet når det gjelder i ord og i handling å åpne for våre nye landsmenn og gjøre de til en del av det norske fellesskap, selv om det måtte ta både femti, seksti eller sytti år.

Noter

- 1 Artikkelen er en bearbejdet utgave av et «paper» presentert på International Association for Mission Studies i Toronto, august 2012.
- 2 Kristent Interkulturelt Arbeid.
- 3 Finnseth, Asle (2009a). «Brente kirkedrømmer». *Strek* 04/2009. <http://www.strekmag.no/artikkel/brente-kirkedrømmer - 2012 06 20>.
- 4 <http://dawnnorge.no/?p=1707 - 2014 01 22>
- 5 Finnseth, Asle (2009b). «Inkluderende for nordmenn». *Strek* 04/2009. <http://www.strekmag.no/artikkel/inkluderende-for-nordmenn - 2012 06 20>.
- 6 Exodus 22:21. <http://www.biblegateway.com/passage/?search=Exodus%2022:21&version=NLT - 2012 06 20>.
- 7 Evans, Nicholas J. (2001). «Work in progress: Indirect passage from Europe Transmigration via the UK, 1836-1914». *Journal for Maritime Research* 3, nr 1: 70. <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/21>

- 533369.2001.9668313 - 2012 06 05. Alle tekster som opprinnelig er på engelsk er min egen oversettelse
- 8 http://en.wikipedia.org/wiki/Immigration_to_the_United_States#cite_note-tandfonline-15 - 2012 06 05.
- 9 <http://digitalarkivet.uib.no/utstilling/stati.htm> - 2012 06 05
- 10 Evans 2001: 70.
- 11 <http://web.hist.uib.no/digitalskolen/oe/noemi.htm>- 2012 06 05.
- 12 <http://www.stolaf.edu/about/> - 2012 06 20.
- 13 Da Metodistkirken ble etablert i Amerika i 1784, tok den navnet «The Methodist Episcopal Church». I løpet av 1800 tallet var det to relativt store splittelser, men kirken i Norge har alltid vært en del av The Methodist Episcopal Church, først som «Den biskoppelige metodistkirke» og etter sammenslåingen i USA i 1939, av de tre kirkene som utgjorde splittelsen på 1800 tallet, har kirken i Norge bare brukt navnet Metodistkirken, eller Metodistkirken i Norge.
- 14 Metodistkirken er organisert i konferanser, og nivåene er: menighetskonferansen, distriktskonferansen, årskonferansen, sentralkonferansen og generalkonferansen. De to siste møtes bar hvert fjerde år.
- 15 Barclay, Wade Crawford (1957). *The Methodist Episcopal Church 1845-1939: Widening Horizons 1845-95*. (New York: The Board of Missions of The Methodist Church): 272.
- 16 Andersen, Arlow W. (1962). *The Salt of the Earth: A history of Norwegian-Danish Methodism in America*. (Nashville: Norwegian-Danish Methodist Historical Society, 1962): 26.
- 17 <http://www.kianorge.no/2010/3/8/tre-av-fem-innvandrere-har-kristen-bakgrunn#.T-JUtEclfqU> - 2012 06 20.
- 18 Norwood, Fredrik A. (1974). *The story of American Methodism*. (Nashville: Abingdon Press, 1974): 330.
- 19 Doraisamy, Theodore R. (1983). *What hath God wrought: Motives of mission in Methodism from Wesley to Thoburn*. (Singapore: An MBR Publication, 1983): 43.
- 20 Barclay, Wade Crawford. (1949). *Early American Methodism 1769-1844: Missionary motivation and expansion*. (New York: The Board of Mission and Church Extension of the Methodist Church): 101.
- 21 Norwood (1974): 330.
- 22 Sledge, Robert W. (2005). *Five dollars and myself: The history of mission of the Methodist Episcopal Church, South, 1845-1939*. (New York: General Board of Global Ministries, The United Methodist Church):13.
- 23 Sledge (2005): 16.
- 24 Sledge (2005): 21-29.
- 25 Sledge (2005): 4.
- 26 Sledge (2005): 20.
- 27 Sledge (2005): 17.
- 28 Sledge (2005): 18-20.
- 29 Sledge (2005): 15-16.

- 30 Barclay (1949): 274.
- 31 Barclay (1949): 272-273.
- 32 Barclay (1949): 274.
- 33 Barclay (1949): 274.
- 34 Barclay (1949): 275-276.
- 35 Barclay (1949): 279.
- 36 Barclay (1957): 267.
- 37 Barclay (1957): 267.
- 38 Barclay (1957):265.
- 39 Diffendorfer, Ralph E. (ed.) (1923), *The world service of the Methodist Episcopal Church*. (Chicago: Methodist Episcopal Church Council of Boards of Benevolence Committee of Conservation and Advance): 464.
- 40 Karlsen, Finn B. (ed.) (2000). *Den danske metodistkirkes historie. (København: Metodisthistorisk selskab, Kurér forlag): 19.*
- 41 Karlsen (2000): 20.
- 42 Jeg er oppmerksom på at Lammers var den første til å få en enkeltstående frimenighet godkjent, men denne ble ikke videreført som et eget kirkesamfunn.
- 43 Thorkildsen, Johan (1926). *Den norske metodistkirkes historie. (Oslo: Norsk Forlagsselskap): 18-19.*
- 44 Andersen (1962): 62.
- 45 Andersen (1962): 77.
- 46 Andersen (1962): 84.
- 47 Andersen (1962): 93.
- 48 Andersen (1962): 63.
- 49 Andersen (1962): 63.
- 50 Andersen (1962): 110.
- 51 Andersen (1962): 222-223.
- 52 Andersen (1962): 224.
- 53 Andersen (1962): 110.
- 54 Andersen (1962): 111.
- 55 Andersen (1962): 223.
- 56 Norwood (1974): 204.
- 57 Andersen (1962): 280.
- 58 Andersen (1962): 281.
- 59 Andersen (1962): 11.
- 60 <http://norgeskristnerad.no/index.cfm?id=100653> – 2013 06 11.
- 61 <http://www.katolsk.no/organisasjon/norge> - 2012 06 27.
- 62 <http://www.baptist.no/?s=statistikk&x=16&y=11> - 2012 06 27.
- 63 <http://www.baptist.no/mangfold/integrasjonsarbeid/> - 2013 06 11.

Migration and the missional church 1800 American Methodism as an inspiration for today's church?

The article has as its starting point the reluctant Norwegian attitude to migrants, and the difficulties for the church to integrate migrants. Contrary to that 1800 American Methodism open up for migrants with another language than English to become a part of the Methodist Episcopal Church, but worship, publish literature and conduct conferences in their own language. In addition they were allowed to elect their own leaders, including District Superintendents. The migrant's contact with their country of origin was neither a problem for the church. The Methodist church was also willing to let the migrant decide the pace of integration. Using Norwegian migrations as an example, it took 90 year from the first Norwegian speaking congregation was established in 1852, and a Norwegian-Danish Annual Conference was in place in 1884, to full integration of the Norwegian churches into American English speaking congregations took place in 1943. The author argues that this open missional attitude towards migrant could be an inspiration for the church in Norway today.

Roar G. Fotland, (1955). Prest i Metodistkirken. Certificate of Mission fra Selly Oak Colleges 1987, Dr.Min., Wesley Theological Seminary 1990, Dr. art. Universitetet i Bergen 2005. Menighetsprest 1977-86, misjonsprest i Liberia 1987-89, lærer v/Metodistkirkens teologiske seminar 1991, rektor 1998-2009. Daglig leder Egede Instituttet 2001-03, Menighetsfakultetet fra 2001-, religions- og misjonsvitenskap. Styret Africa University (Zimbabwe) 2003- 2012, styret Egede Instituttet 2007, styreleder 2009. Skrevet *Ancestor Christology in Context: Theological Perspectives by Kwame Bediako* 2005, avh., og artikler om misjon og metodisme.